

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C26.

ASIA:

Kaunasissa olevan lähetystön rap. n:o 1.

Ministeri Pulin.

16/4 1934.

K a u n a s i S S A O L E V A L Ä H E T Y S T Ö .

KIRJELMÄ n:o 328.

R i i S S A 17 P:nÄ huhti KUUTA 1934.

15/242 hae. 84
21/4.34
5 026

VIITTAUS: N

P:nÄ KUUTA 19 P:TTY n:o

VIITTAUS: D.U.M. / 19

Ulkoasiainministeriö LLE

ASIA: Raportti n:o 1.

Oheisena kunnioittaen Ministeriölle lähetän Kaunasissa olevan Lähetyksen kuluvaan vuoden raportin n:o 1; "Liettuan ja Puolan väliset suhteet"

Eduard G. Pää

5 liitettä.

K a u n a s i S S A O L E V A L Ä H E T Y S T Ö .

Salainen.

RAPORTTI n:o 1.

Riiassa 16 p:nä huhti kuuta 1934.

Asia: Liettuan ja Puolan
väliset suhteet.

15/242 me. 34
21/4.34
5 226

Liettuan olojen seuraaminen niin tarkoin, kuin suotava olisi, on minun sangen vaikeata siitä syystä että - kuten eri asioiden yhteydessä olen ollut pakotettu huomauttamaan - lähetystöni riittämättömien työvoimien takia suurin osa ajastani menee juoksevien asioiden hoitoon Riiasa. Tästä johtuvan Liettuan asioiden puutteellisen tunteukseni johdosta en toistaiseksi olekaan voinut tiedoittaa paljoa Liettuan ulko- ja sisäpoliittisista suhteista. Mutta koska nyt, monista merkeistä päättäen, Baltian maiden oloihin syvälle vaikuttavan muutoksen mahdollisuus Liettuan ja Puolan välisissä suhteissa tuntuu olevan ainakin lukuun otettava, katson velvollisuudekseni mahdollisuuksieni mukaan yrittää selostaa ja analysoida nykytilannetta.

Kaunasin lähetystön viime vuoden raportissa n:o 4, marraskuun 27 p:ltä, kirjoitin: "Nykyinen kansainvälinen konstellatio on vienyt Liettuan sangen eristettyyn asemaan. Liettuan tähän saakka noudattaman ulkopoliitiikan lähtökohtana ja edellytyksenä on ollut Neuvostoliiton ja Saksan välillä - Hitlerin valtaantuloonsaakka - vallinnut ystävyys sekä näiden kahden valtion vastakohtaisuussuhde Puolaan. Käyttäen näitä suhdanteita hyväkseen on Liettua koettanut harjoittaa politiikkaa, mikä - ainakin sen omien toiveiden mukaan - ratkaisevalla hetkellä tekisi sille mahdolliseksi toteuttaa haaveensa

JAKELUOHJE:

Tavallinen

Jakeluohjelmalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi ministeriölle.

Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

Vilnaan nähden. Mutta nyt on Neuvostoliiton ja Saksan välien kärjistyminen pahasti sotkenut nämät Liettuan suunnitelmat, ja kun lisäksi on tullut Puolan avoimesti julistettu lähentyminen Neuvostoliittoon ja viime ajan merkit Puolan ja Saksan suhteiden parantumisesta, on tulokseksi Liettuan tähänastisesta ulkopolitiikasta tullut maan todellinen "splendid isolation". Sen ajan kuluessa, joka on mennyt umpeen tämän toteamisen jälkeen, on poliittinen tilanne kehittynyt vain yhä epäedullisemmaksi Liettuulle. Puolan "ystävyyss" Saksan ja Neuvostoliiton kanssa on saanut kiinteät muodot. Saksan ja Neuvostoliiton vastakohtaisuussuhde on jyrkennyt. Vilnan kysymyksessä Liettua ei ole saavuttanut minkäänlaisia positiivisia tuloksia. Memelin kysymyksessä on tilanne huomattavasti kärjistynyt. Liettuan tähänastinen ulkopolitiikka näyttää siis todella kärsineen täydellisen haaksirikon, ja sen muuttaminen tuntuu niin ollen, asioita realipoliittisesti arvostellen, käyneen välttämättömäksi. Useista seikoista päättäen näyttääkin tämän tosiasian oivaltaminen käyvän yhä yleisemmäksi ja voimaperäisemmäksi Liettuassa. Mutta maan nykyisten johtomiesten on äärettömän vaikeata löytää heille mahdollinen ulospääsy siitä umpikujasta, johon on vienyt se ulkopolitiikka, jota he koko vallassaolonsa aikana ovat seuranneet ja jonka he lukemattomissa tilaisuuksissa ovat julistaneet ainoaksi oikeaksi ja mahdolliseksi, ainoaksi Liettuan kunniaa ja eilinehtoja vaarinottavaksi. Presidentti Smetona ja pääministeri Tubelis ynnä myöskin ulkoasiainministeri Zaunius ovat siksi erottamattomasti sidotut ulkopolitiikkaan, jonka ytimenä ja kaikkein tärkeimpänä päämääränä on Vilnan "vapauttaminen", että täysikäännös tässä suhteessa lienee heille mahdollon. Virallisesti he yhä edelleen pysyvätkin, ainakin näennäisesti horjumatta, tähänastisella kannallaan. Hallituksen äänenkannattaja "Lietuvos Aidas" lausui vielä muutamia päiviä sitten, että Vilnan

vapauttaminen on Liettuan tärkein ulkopoliittinen tehtävä. Mutta näiden miesten ja heidän läheisimpiensä ympärillä lisääntymistään lisääntyvät sekä määräänsä että vaikutusvaltaansa nähden ne piirit, jotka eivät ainoastaan oivalla, että olojen pakosta nyt on lähdettävä uusille urille Liettuan ulkopoliitikassa, vaan jotka myöskin ovat päässeet selvyyteen siitä, mitkä näiden uusien urien täytyy olla. Käsittäen, että kahden niin ison, niin vaikean, niin paljon voimia ja taitavuutta vaativan ulkopoliittisen ongelman kuin Memelin^{x/} ja Vilnan kysymysten vieminen positiiviseen ratkaisuun on, kansainvälisten suhdanteiden viimeaikaisen kehityksen johdosta, käynyt pienelle Liettuulle ylivoimaiseksi tehtäväksi, ja oivaltaen, että näin ollen on, ainakin tätä nykyä, lakattava ajamasta toista niistä, nämä piirit ovat tulleet siihen varmasti sangen katkeraan johtopäätökseen, että Vilnan takaisinsaattia koskevista pyrkimyksistä nyt on virallisesti luovuttava. Tämän johtopäätöksen perusteena on ta-
 junta:

että nykyoloissa Vilnan "vapauttaminen" on käytännöllisesti katsoen saavuttamaton päämäärä;

että se politiikka, joka pyrki tähän päämäärään laskien kansainvälisiin suhdanteisiin, jotka nyt ovat muuttuneet vastakohdiksi, on täysin epäonnistunut ja vain vienyt Liettuan sen nykyiseen eristettyyn asemaan;

että tämän politiikan jatkaminen tietäisi kalliiden voimien turhaa tuhlaamista;

että sovinto Puolan kanssa "Vilnan kustannuksella" vapauttai-

x/ Tämän raportin puitteiden yli veisi Memelin kysymyksen viimeaikaisen kehityksen selostaminen. Kun aikani vain sallii, lähetän tästä laajakantoisesta asiasta eri raportin,

si nämä voimat ja tekisi mahdolliseksi keskittää ne Memelin kysymykseen, joka asiallisesti on niin paljon tärkeämpi Liettualle kuin Vilna, ja jossa pääseminen päämäärään /Memelin alueen "Re-lithuanisierung" kaikissa suhteissa/ voi olla mahdollinen, jos oikeat keinot löydetään / mikä tähän saakka kyllä ei suinkaan aina ole ollut asian laita!/, ja jossa Liettualla on useiden sekä pienten että isojen valtioiden myötätunto ja kannatus puolellaan;

että sovinnon kautta Puolan kanssa Liettua pääsisi nykyisestä eristetyistä asemastaan, saavuttaen sietäviä suhteita Puolaan ja mahdollisuuksia päästä läheiseen yhteistoimintaan muiden Baltian maiden kanssa, j.n.e.

Näille liettualaisille piireille on näin ollen päämäärä selvä; Ulospääsyn saavuttamiseksi nykyisestä eristetyistä asemasta ja voimien keskittämiseksi tärkeään ja vaikeaan Memelin kysymykseen, on nykyinen epänormaalin, rasittava suhde Puolaan lopetettava, jättämällä syrjään Vilnan kysymyksen ja solmimalla säännölliset suhteet Puolan kanssa.

Mutta tähän päämäärään vievän oikean ja mahdollisen tien löytäminen on vaikea asia Vilnan kysymyksessä niin kauan ja innokkaasti harjoitetun kiihoituksen johdosta. Miten löytää muoto, joka tekee kannanmuutoksen Vilnan kysymyksessä Liettuan kansalle ymmärrettäväksi ja sulattavaksi, muodostamatta silti liian nöyryyttäväksi meän poliittisille johtajille - siinä sangen pulmallinen kysymys.

Puolassa ollaan luonnollisesti, tietojeni mukaan, kiinnostuneita näihin virtauksiin Liettuassa. Vilnan kysymyksen poistaminen päiväjärjestyksestä - siis status quo'n de-facto-tunnustaminen Liettuan taholta - olisikin tietysti huomattava poliittinen

voitto Puolalle, sekä asialliselta kannalta katsoen että prestige-näkökohtia silmälläpitäen. Rajan avaaminen ja säännöllisten liikenne- ja kauppasuhteiden aikaansaaminen Liettuan ja Puolan välillä merkitsisi käytännössä sangan paljon Puolalle, sekä kaupallisesti - etenkin taloudellisesti tukehtumaisillaan olevalle Vilnan alueelle - että poliittisesti, koska Liettua sen jälkeen tuskin ajan pitkää voisi jäädä joutumatta ensin sivistyksellisesti ja kaupallisesti sekä sitten poliittisestikin huomattavassa määrin Puolan vaikutusvallan alaiseksi. Tässä tosi-asiassa, josta kaikki puhuttelemanasi asiantuntevat henkilöt ovat yhtä mieltä, onkin Liettuan mahdollisen ulkopoliittisen kannanmuutoksen ehkä suurin merkitys!

Luottaen nykyään niin edulliseen ulkopoliittiseen asemaansa ja tuntien Liettuan vaikean tilanteen, Puola ei kuitenkaan liene osoittanut taipumusta tehdä mainittavampia myönnytyksiä sellaisen platforman löytämiseksi, joka tekisi Liettualle mahdolliseksi suorittaa yllämainitun äkkikäänteen asenteessaan Vilnan kysymyksessä ja suhtautumisessaan Puolaan. Puolan kannan mukaan on Vilnan kysymys sellaisenaan kerta kaikkiaan ratkaistu, mitään kompromisseja sen suhteen ei tule kysymykseen. Liettuan täytyy "praktisch verzichten auf das Wilnagebiet" - siinä ainoa mahdollisuus. Toiselta puolen Puola kyllä ei vaatine - mikäli tiedossani on - mitään deklarativista selitystä Liettuulta tässä suhteessa. Päinvastoin saisi Liettua n.s. teoriassa pitää kiinni Vilnasta jonkinlaisen hiljaisen "reserve mentale"n muodossa. Ainoina mahdollisina käytännöllisinä myönnytyksinä Puolan taholta olen kuullut mainittavan pienempiä rajakorjauksia Liettuan eduksi, joitakin lisäkulttuuritakeita Liettualaisille Vilnan alueella, jonkin edullisen lainan järjestäminen y.m.s. Toistaiseksi katsottaneen kuitenkin Liettuassa että nämä myönnytykset eivät riitä. Välttämättömänä pidettäneen, että Puola sitä

paitsi deklaratiivisesti selittää, että sen ja Liettuan välillä vielä ovat ratkaisematta eräät riitaiset rajakysymykset.^{x/} Tähän Puola ei ole suostunut.

Sovinnon aikaansaamiseksi välttämättömästä formulasta ei siis edes asiaa vilpittävästi harrastavat piirit ole toistaiseksi voineet päästä yhteisymmärrykseen, ja kestäneekin se vielä, ymmärtääkseni, ennenkuin maaperää tässä suhteessa on riittävästi muokattu.

Ulkonaisesti suhteet Liettuan ja Puolan välillä eivät olekaan viime aikoina ollenkaan osoittaneet mitään parantumisen, vaan pikemmin kärjistymisen oireita /kuten liettualaisten koulujen sulkemiset ja opettajain vangitsemiset Vilnan alueella ja ylioppilaitten puolalaisvastaiset mielenosoitukset Kaunasissa, molemminpuoliset syytökset virallisten henkilöiden pitämässä puheissa ja sanomalehtien palstoilla y.m./. Silti pitänee paikkansa, että ainakin liettualaisella ja luultavasti myöskin puolalaisella taholla - tosin täysin epävirallisesti ja salaisesti - haetaan molemmille puolille hyväksyttävä muoto päästä sovintoon ja säännöllisten suhteiden solmimiseen. Todistuksina siitä ovat viime aikana tapahtuneet epäviralliset käynnit puolella ja toisella, joista huomattavinmat olivat kreivi Subkowin käynti Pilsudskin luona ja Lednickin käynti Kaunasissa. Se mielenkiinto, jota viime aikana niin runsaasti on sanomalehdistössä omistettu asiaan ja ne eri koepallot, jotka on laskettu liikkeelle esim. Ranskan, Neuvostoliiton jopa Ruotsin odotettavissa olevasta välityksestä Liettuan ja Puolan kesken, viittaavat nekin selvästi siihen. Myöskin Liettuan ulkoasiainministeriön johtavan henkilön, herra Lozoraitisin, lähtö Ranskaan ja käynti Quai d'Orsay'ssa, kun ruvettiin puhumaan Barthoun matkasta Varsovaan, voi sekin osaltaan olla todistus siitä, että

^{x/} Paralellitapaus oli Bessarabian kysymys neuvotteluissa nonagressiosopimuksesta Rumanian ja Neuvostoliiton välillä

jotain on tekeillä p.o. suhteessa. Suunnitelmat korporatiivisen kansanedustuksen luomisesta Liettuassa on myös asetettu yhteyteen Vilnan kysymyksessä ehkä tapahtuvan kannanmuutoksen kanssa: Koska kuten sanottu, Smetonan ja Tubeliksen lienee mahdotonta itse desavuoida tähänastista ulkopolitiikkaansa, jätettäisiin päätöksen tekeminen säännöllisten suhteiden solmimisesta Puolan kanssa uuden kansanedustuksen tehtäväksi. Smetonan ja Tubeliksen olisi sitten "alistuttava" kansan tahtoon!

Vaikeata on kuitenkin tällä haavaa sanoa, tulevatko ylläselostetut liettualaiset pyrkimykset sovintoon Puolan kanssa todella johtamaan positiiviseen tulokseen ja milloin. Tosiseikkoina voitaneen, kuten ylläolevasta selvinnee, toistaiseksi ainoastaan pitää:

toiselta puolen että nämä pyrkimykset eivät tähän mennessä ole voineet merkitä hyväkseen mainittavampia tuloksia, ja ettei minkäänlaisiin virallisiin neuvotteluihin niiden toteuttamisesta vielä ole ryhdytty - joten kaikki dementiat siinä suhteessa pitänevät paikkansa;

toiselta puolen että kuitenkin määrätietoisesti ja vallan toisin edellytyksin ja voimin kuin mahdollisesti joskus ennen nyt haetaan mahdollisuuksia sovinnon kautta saada Vilnan kysymys päiväjärjestyksestä poistetuksi ja säännölliset diplomaattiset ja kaupalliset suhteet solmituiksi Liettuan ja Puolan kesken.

x

x

x

Mielenkiintoista on ollut panna merkille, miten Latvian poliittisissa piireissä suhtaudutaan sovinnon mahdolliseen syntyyn Liettuan ja Puolan kesken. Vilnan kysymyksen poistamista päiväjärjestyksestä tervehditään tietenkin semmoisenaan mielihyvällä,

mutta pelkoa ei salata, että Liettua - sen ja Puolan välillä tähän saakka suljettuna olleen rajan tultua avatuksi - tulee joutumaan huomattavissa määrin Puolan vaikutusvallan alaiseksi ja siten yhä enemmän loittonemaan Latviasta ja Baltianmaiden yhteensiittymisen ajatuksesta. Tämän estämiseksi - mikäli mahdollista -, aijottaneen nyt Latvian taholta painostaa Liettua liittymään viime helmikuun 17 p:nä Latvian ja Viron kesken solmittuun yhteistoimintasopimukseen.

Kaksi, täällä vallitsevaa katsantokantaa valaisevaa lausuntoa kuulin eilen: Eräs latvialainen sanomalehtimies sanoi minulle: "Saatte vielä nähdä, että Liettua sopii Puolan kanssa aikaisemmin ja helpommin kuin meidän kanssamme". Latvian ent. Moskovan-lähettiläs Ch.Ozols taasen lausui: "Nyt käy vielä niin, että Suomi liittyy Baltianmaiden blokkiin ennenkuin Liettua!"

Edvardi Paim

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: 626.

ASIA: _____

Kaunasissa olevan lähetystön rap. n:o 2.

Ministeri Palin.

Rika 16/6-34.

R i i a SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

KIRJELMÄ n:o 527.

R i i a SSA 16 P:NÄ kesä KUUTA 19 34.

VIITTAUS: N

. P:NÄ KUUTA 19 P:TTY n:o

VIITTAUS: D. U. M. / 19

Ulkoasiainministeriö LLE

ASIA: Vallankaappausyritys Liettuassa.

Oheisena kunnioittaen Ministeriölle lähetän
Kaunasissa olevan lähetystön kuluvan vuoden raportin N:o 2 otsake-
asiassa.

Eduard G. Päin

5 liitettä.

K a u n a s i S S A O L E V A L Ä H E T Y S T Ö .

Salainen.

RAPORTTI n:o 2.

25 244 Sal - 34

Riiassa 16 p:nä kesäkuuta 1934²⁰/₆₋₃₄

Asia: Vallankaappausyritys

Liettuassa.

F. 826.

Ne harvat luotettavat tiedot ,jotka Riiassa olivat saatavissa vallankaappausyrityksen tapahduttua Kaunasissa kesäkuun 6 ja 7 p:n välisenä yönä, toimitin Ministeriölle sähköisäni N:o 45 ja N:o 46. Toivoen voivani saada tapahtumista selvemmän ja seikkaperäisemmän kuvan, olen päivä päivältä lykännyt raportin laatimista niistä. Mutta Liettuan hallituksen määrätietoisen pyrki- myksen johdosta bagatellisoida sanotun yön tapahtumia, niitä peittä- vä hämäryys ei lähitulevaisuudessa näy valkenevan. Näin ollen ei enää liene syytä lykätä raportin lähettämistä, vaan koetan alla teh- dä selkoa kaappausyrityksen tunnusmerkillisimmistä piirteistä sekä sen taustasta ja merkityksestä, sikäli kuin se on mahdollista täältä käsin ja käytettävissäni olevan ristiriitaisen ainehiston perusteel- la.

Kaikissa niissä raporteissani, joissa olen käsitellyt tilannetta Liettuassa, olen korostanut sitä eristynyttä asemaa, johon Liettuan tähänastinen ulkopolitiikka, yhdessä kansain- välisten suhdanteiden viimeaikaisen kehityksen kanssa, on vienyt tä- män valtion. Olen niin ikään tiedoittanut siitä laajalle levinnees- tä levottomuudesta, jonka eristyneisyysdentunne on maassa herättänyt,

JAKELUOHJE:

Tavallinen

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi ministeriölle.

Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoi- tuksiin.

sekä niistä pyrkimyksistä päästä nykyisestä umpikujasta, joita eri piireissä on ollut havaittavissa.

Toimeliaimpina ja määrätietoisimpina ovat viime talvena ja keväänä olleet ne piirit, jotka näkevät ulospääsyn mahdollisuuden sovinnon tekemisessä Puolan kanssa Vilnan kysymyksen kustannuksella. Näissä piireissä myönnetään kylmästi se tosiseikka, että nykyoloissa "Vilnan vapauttaminen" on saavuttamaton päämäärä, ja että tämän kysymyksen vireilläpitämiseen näin ollen turhaan tuhlataan kalliita voimia, jotka pitäisi keskittää Liettuan toiseen suureen ongelmaan, Memelin kysymykseen, jonka ratkaisua Liettuan intressien mukaisesti pidetään sekä mahdollisempaan kuin Vilnan kysymyksen että realipoliittisesti tärkeämpänä. Näiden, lähentymistä Puolaan tavoittelevien pyrkimysten väitetään viime aikoina voittaneen yhä enemmän kannattajia - jopa sellaisiakin, joilla on vaikutusvaltaa tasavallan presidenttiin ja maan muihin johtohenkilöihin. Lähtien siitä, että taistelu kahdella rintamalla - sekä Vilnan että Memelin - nykyoloissa on Liettualle ylivoimaista, olisi - luotettavalta taholta saamieni tietojen mukaan - puolalaisystävällisten piirien vaikutuksen johdosta, Liettuan johtomiestenkin keskuudessa ruvettu pitämään sopimista Puolan kanssa, niin äärettömän katkeraa ja epämieluisuista kuin se heille luonnollisesti onkin, kuitenkin pienempänä pahana kuin peräytymistä Memelin kysymyksessä, mikä olisi välttämätön edellytys lähentymiselle Saksaan. Liittymisen Latviaan ja Viroon onkin eräillä tahoilla arveltu olevan sen muodon, jossa sopiminen Puolan kanssa voitaisiin realisoida tavalla, joka ei olisi liian nöyryyttävä Smetonalle ja hänen ympärillään oleville miehille.

Toiselta puolen on kuitenkin todettava, että lähentymistä Puolaan tavoittelevat pyrkimykset myöskin ovat kohdanneet vakavaa vastustusta, eritoten armeijan nuoremman upseeriston

piirissä. Viitaten kaikkeen siihen, mitä maan johtajien taholta läpi vuosien on julistettu Liettuan pyhästä, isänmaallisesta velvollisuudesta vapauttaa Vilna ja pitää mielessä, että Puola on Liettuan perivihollinen, on näissä piireissä lähentymisyrietykset Puolaan leimattu maanpetokseksi, eikä uhkauksia ole puuttunut näiden, maan kunnialle käypien pyrkimysten väkivaltaisesta musertamisesta. Välttämätön ulospääsy nykyisestä eristyneisyydestä olisi näiden piirien mielestä haettava lähentymisestä Saksaan, mikä olisi toteutettavissa paljon vähemmän nöyryyttävällä tavalla, eli vain jossain määrin varovaisemman ja sovinnollisemman politiikan avulla Memelin kysymyksessä, tarvitsematta uhrata mitään isänmaallista päämäärää.

Ylläkosketellut seikat muodostavat kesäkuun 6 ja 7 p:n välisen yön vallankaappausyrityksen taustan ja selityksen; toiselta puolen yleinen, ^{vakava} levottomuus sen eristyneisyyden johdosta, johon maa oli joutunut ja josta Tubelisin hallitusta pidettiin vastuunalaisena - toiselta puolen se jyrkkä vastakohtaisuussuhde, joka vallitsi ulospääsyä eristyneisyydestä tavoittelevien pyrkimysten välillä.

Käyttäen hyväkseen Kaunasissa kesäkuun 6 ja 7 p:n välisenä yönä - luultavasti tarkoituksellisesti - toimeenpantua koehälytystä, yrittävät lähentymistä Saksaan tavoittelevat piirit, sotilaskapinan avulla, pakottaa tasavallan presidenttiä erottamaan Tubelisin hallituksen ja valtuuttamaan tunnetun professori Woldemarasin muodostamaan uuden hallituksen. Ensi esiintymises-

x/ Woldemarasin osaa kaappausyritykseen ei vielä ole selvitetty. Mahdollista on, että hän ei todellakaan ollut sen alkuunpanija, vaan

sään vallankaappausyritys näytti onnistuvan: nojautuen Kaunasin varusjoukkoihin - 9. jalkaväkirykmenttiin, ratsurykmenttiin, lentojoukkoihin ja tankkiosastoihin kapinallisten onnistui riisua Kaunasin poliisivoimat aseista ja miehittää hallitusrakennukset ja muut tärkeät paikat, eristää kaupungin sisäosat j.n.e. Ainoastaan presidentin linnaa ei saatu vallatuksi, koska siinä oleva vahva vartiosto teki vastarintaa. Aina kesäkuun 7 p:n keskipäivään saakka kapinalliset pysyivät tilanteen herraina Kaunasissa. Mutta heiltä puuttui se häikäilemättömyys, jota tilanteen hyväksikäyttäminen olisi vaatinut. He antoivat heille edullisen hetken mennä ohi, uskaltamatta käyttää sitä voimaa, mikä heidän käsissään oli. Sitä paitsi koko hanke oli huonosti valmistettu, m.m. ei maaseudun varuskuntapaikkojen sotaväen kannatuksesta ollut pidetty ollenkaan huolta, ylin johto oli heikko ja epäröivä, mitään määrättyä toimintaohjelmaa ei ollut olemassa j.n.e. - kaikki tuntuu olleen aika lailla improvisoitua. Ehdittyään yön ja aamun kuluessa saada selvyuden kapinallisten heikkouksista, oivalsi presidentti Smetona asemansa vahvuuden ja torjui jyrkästi kapinallisten kaikki vaatimukset, kieltäytyen ryhtymästä edes neuvotteluihin heidän kanssaan. Huomattuaan täten, ettei heidän vaatimuksensa läpivieminen olisi mahdollista ilman verenvuodatusta ja ymmärtäen myös, että aseellisen yhteenoton tulos oli epävarma, oikean hetken tultua laiminlyödyksi, kapinalliset luopuivat muitta mutkitta hankkeistaan ja antoivat joukoilleen perääntymiskäskyn. Näin ollen raukesi vallankaappausyritys

esiin

että kapinalliset nostivat hänet /enemmän tahi vähemmän riippumatta hänen omasta tahdostaan sen johdosta, että he hänessä näkivät pyrkimystensä sopivan symbolin; hän oli Tubelisin hallituksen jyrkin vastustaja, hänen puolalaisvihollisuutensa oli tunnettu, hän oli viime aikoina julaisnut kirjoituksia sovinnollisemman politiikan välttämättömyydestä Saksaan kohtaan, laajoissa piireissä hänellä oli edelleen lukuisia, joskin salaisia kannattajia j.n.e.

- kapinallisten sisäisten heikkouksien sekä tasavallan presidentin rohkean ja jyrkän esiintymisen johdosta - miltei tyhjiin. Sen tois-
taiseksi ainoa näkyväinen seuraus on Tubelisin silloisen hallituksen
eroaminen ja nykyisen hallituksen muodostaminen. Mitä tämä hallituk-
senvaihdos tulee merkitsemään, on vielä vaikeata sanoa. Uuden halli-
tuksen pääministerinä on edelleen Tubelis ja ulkoministerinä on ul-
koasiainministeriön poliittisen osaston tähänastinen päällikkö, nuo-
ri herra Lozoraitis, joka on "kirjoittamaton lehti" ja josta ei ai-
nakaan tiedetä, että hänen poliittinen katsantokantansa oleellises-
ti eroaisi hänen entisen päällikkönsä, ulkoministeri Zauniuksen omak-
sumasta kannasta. Näin ollen näyttäisi siltä, etteivät ne muutokset,
jotka vallankaappausyrityksen jälkeen mielialan rauhoittamiseksi
tehtiin hallituksen kokoonpanossa, käytännössä tulisi tietämään mi-
tään muutosta Liettuan ulkopolitiikassa, vaan että kaikki jatkuisi
samoja linjoja myöten kuin tähänkin saakka. Niin vakuutetaankin vi-
rallisissa julistuksissa asian laidan olevan. Huomioonotettava on
kuitenkin, eikä kiellettävissä ole, etteikö tapahtunut vallankaappaus-
yritys olisi mitä vakavin merkki sekä maassa yleisesti vallitsevas-
ta levottomuudesta sen eristyneisyyden johdosta, johon viime vuosien
ulkopolitiikka on vienyt Liettuan, että etenkin armeijassa vallitse-
vasta tyytymättömyydestä ilmenneisiin pyrkimyksiin päästä eristy-
neisyydestä lähentymällä Puolaan. - Onko mahdollista, ettei uusi hal-
litus tekisi mitään johtopäätöksiä tästä "memento mori" 'sta?

Eduardas Pajus